

Slægtskabsforbindelser mellem dansk og svensk Adel i Tiden før Kalmarunionen.

Af Kr. Erslev.

I.

Det er en ofte gjentagen Paastand, at der forud for Foreningen mellem Nordens tre Riger og forberedende denne er gaaet en Række af betydningsfulde Slægtskabsforbindelser mellem de forskjellige Landes Adelsætter. Udsagnet herom er i Færd med at blive en almindelig antaget Trossætning; dog søger man i den historiske Literatur forgjæves efter nogen Sammenstilling af Fakta, der kan betegnes som et Forsøg paa at bevise Paastanden, i det mindste hvad angaar Forholdet mellem dansk og svensk Adel. Imidlertid er Spørgsmaalet af stor Interesse for Opfattelsen af Kalmarunionens Tilblivelse, og disse skandinaviske Slægtskabsforbindelser spille ogsaa en Hovedrolle i de Betragtninger, der gaa ud paa at fremstille Foreningen mellem Rigerne som en naturlig Følge af disses tidligere Udvikling. Jeg har derfor anvendt en ikke ringe Tid og Flid paa at efterspore, hvor vidt og i hvilket Omfang der har fundet Ægteskaber Sted mellem Danske og Svenske, før Sverige virkelig blev forenet med Nordens to andre Riger. Vejen har været møjsommelig, og Fremstillingen af Resultaterne kan heller ikke blive meget tiltrækkende, men det endelige Udslag af disse specielle genealogiske og personalhistoriske Undersøgelser turde være af mere almindelig historisk Interesse.

Naar man vil opsøge de mulig eksisterende skandinaviske Ægteskaber, henvender man naturligvis først og fremmest sin Opmærksomhed paa de danske Landskaber øst for Øresund. I disse Provinser maa Befolkningen sikkert fra gammel Tid have haft de mangfoldigste Forbindelser med de svenske Naboer hinsides den milelange Grænse, og i det fjortende Aarhundrede bleve desuden baade Skaane og Halland politisk knyttede til Sverige. Gjennem sine Grever, uægte Efterkommere af Valdemar Sejr, kom Nørrehalland til Norge og derfra til den svenske Konge Magnus Smek, der ogsaa skaffede sig Herredømmet i Sønderhalland. Skaaningerne, der vare pantsatte til den holstenske Grev Johan den milde, rejste Opstand imod ham og paakaldte Magnus Smeks Hjælp, der villig blev ydet (1332). Næsten en hel Menneskealder igjennem

hørte disse Landskaber saa under Sverige, indtil det i 1360 lykkedes Valdemar Atterdag at tilbagevinde Skaane og det sydlige Halland. Sex Aar efter bragte et heldigt Krigstog ogsaa Nørrehalland i den danske Konges Hænder, og med det samme tiltog han sig flere tilgrænsende svenske Landstrækninger, der forbleve i de Danskes Hænder indtil kort før Unionens Oprettelse. — Det synes næsten givet, at disse politiske Berøringer maa have medført et livligt Samkvem mellem danske og svenske Adelsmænd, og Forventningen om her at finde skandinaviske Ægteskabsforbindelser bliver da heller ikke skuffet, naar vi betragte Forholdene i **Halland**.

Blandt de hallandske Adelslægter indtages den mest fremragende Plads af Ætten *Porse*, der i sit Vaaben førte tre Søblade, og denne gaar ogsaa forrest i Retning af Forbindelser med Sverige. Den Peder Porse, der havde været en Hoveddeltager i Mordet paa Erik Glipping, flyttede siden over Grænsen og opnaaede høj Gunst hos Magnus Ladelaas. Snart skaffede han sig Gods og Ejendom i sit nye Fædreland; i Aaret 1311 tilpantede han sig saaledes Gaarden Fivelsta i Østergötland, der siden arvedes af hans Datter Margrethe, men af hende solgtes til Bispen i Linkøping¹). Hendes Mand hed Hr. Elav, kaldet Skriver, et noget mærkeligt Tilnavn for en Ridder²); svensk var han formodentlig. — Yderligere øgedes Slægten Porses skandinaviske Forbindelser ved den politiske Rolle, der tilfaldt en Brodersøn af Peder³), Knud Porse. Det er bekjendt, hvorledes denne ærgjerrige Lykkeridder svang sig op til at blive gift med den norske Kongedatter Ingeborg, Enke efter den svenske Hertug Erik Magnusson, og hvorledes han derved opnaaede at blive Hertug over Sønderhalland og Samsø. Fra den Tid af havde Porseætten fast Fod i Sverige og udstrakte Forbindelser i Norge, uden dog derfor at opgive sit Forhold til Halland.

Hertug Knud Porse efterlod foruden to Sønner, der i en ung Alder bortreves af den sorte Død, kun en Datter, der ægtede den norske Rigsraad Jon Hafthorsson; disse solgte i 1350 deres hallandske Gods til Enkehertuginde Ingeborg og hendes Søn, Kong

¹) Dipl. Svecan. n. 1798, 2447, 2452, 2473.

²) En Klavs Skriver, maaske hans Søn, optræder 1336 i Forbindelse med en Porse og flere andre Hallandsfarer (Dipl. Svecan. n. 3254).

³) Ikke en Søn, smlgn. P. von Möller, Bidrag t. Hallands hist. I, 62.

Magnus¹⁾. Samtidig var Ætten imidlertid repræsenteret af adskillige Mænd, rimeligvis Efterkommere af Kongemorderen. Navnet Peder Porse forekommer fra 1336 og helt ned imod Aarhundredets Slutning, men der har vistnok efter hinanden levet en Fader og en Søn af dette Navn; den formentlig yngre Peder kaldes i alt Fald baade 1364 og 1386 «Pederssøn»²⁾. Faderen er det saa vel, der i Aaret 1336 slutter et Forlig med Lübeck sammen med adskillige hallandske Adelsmænd, og som endnu 1345 fremtræder som Vidne ved et Giftermaal i Halland³⁾. Hans Søn af samme Navn er det derimod snarest, der i Begyndelsen af Tresserne er Hovedsmand paa Elfsborg, hvorfra han udplyndrede hanseatiske Skibe⁴⁾. Denne yngre Peder Porse opholdt sig i øvrigt mest i Sverige, hvor han kom i Slægtskab med Landets første Mænd. Selv ægtede han Ingeborg, en Datter af Magnus Niklissøn Røde, der var svensk Rigsraad og en Tid endog Rigets Marsk⁵⁾; sin Søster Margrethe fik han gift med Bo Jonsson, siden Sveriges navnkundige Drost. Med denne kom Peder Porse i en hæftig Arvestrid; hans Søster døde nemlig i Barselseng, og Broderen var da berettiget til Arv, men den hensynsløse og pengegridske Bo Jonsson havde ladet Barnet udskære af den døde Moders Lig og taget Vidne, at det da endnu levede. Først fire Aar efter fik han dog Svogeren til at opgive sine Krav⁶⁾.

Selv havde Peder Porse⁷⁾ en Søn ved Navn Magnus, der ligeledes opholdt sig i Sverige og i 1398, syg og svag, testamenterede

¹⁾ Dipl. Svecan. n. 4538.

²⁾ 23. Juli 1364 udsteder Peder Pederssøn, kaldet Porse, i Jønkøping sit Gjælds-brev til Niels Turesson for 40 Mk. svensk (Sparres Kopibog J 6 i Svenske Rigsarkiv, Fol. 160); 29. Juli 1386 kvitterer den samme i Vestervik Drosten Bo Jonsson for 10 Mk. af de 150, denne skyldte ham (Smstds. Fol. 61). Begge Breve have været beseglede med Porsevaabenet. I den samme Kopibog findes Fol. 191 et Gjælds-brev af 2. Febr. 1364, der skal være udstedt af: Petrus Eringlasson, dictus Porsæ, domini Petri Od militis filius. At der heri er noget fejlt, kan jo ikke være tvivlsomt, og naar man ser, at Brevet har været beseglet af to Mænd, nemlig af Peder Eringlasson (Baad) og «Petrus Pætersøn» (de tre Søblade), synes det rimeligt, at der er udfaldet et andet Navn efter Peder Eringlassons.

³⁾ Dipl. Svecan. n. 3254, 3948.

⁴⁾ Munch, Det norske Folks Hist. 2 Afd. I, 751, 774.

⁵⁾ Svenska Riksarkivets Pergamentsbrev 1351—1400. n. 1456, 2935, 2941.

⁶⁾ Smstds. n. 474, 494, 629.

⁷⁾ Denne Peder Porse af dansk Afstamning maa ikke forveksles med en jævnaldrende Peder Porse Get, hvis ganske afvigende Vaaben (en nedadvendt Ving) viser, at han ikke selv hørte til den hallandske Æt, om han end formentlig var beslægtet med den. Han var gift med Ingrid Siggisdatter af Vinstorpslækten (smstds. n. 1577, 2255, 2412.)

al sin Fædrenearv til Vadstena Kloster, i hvis Kirke han ønskede at stedes til Hvil¹⁾. — En anden Magnus Porse levede tidligere og var maaske en Farbroder til den sidstnævnte²⁾. Han hørte ogsaa nærmest hjemme i Sverige, hvor han endog blev Herredshøvding i Tjust (nord for Kalmar)³⁾; men han ejede dog noget Gods i Halland, hvilket Dronning Margrethe inddrog i Aaret 1381 og bortforleuede til sin Tilhænger, Niels Svarteskaaning⁴⁾; syv Aar efter fik han Godset til ligefrø Gave⁵⁾. Denne Magnus Porse var gift med Elline Gregersdatter, hvis Fader Gregers Styrbjörnsson var svensk Rig-raad⁶⁾; en Datter af dem, Birgitta, levede indtil Midten af det femtende Aarhundrede og var først gift med Arvid Bengtsson (Oxenstjerna), siden med Erik Stensson Bjelke. Mangfoldige Gavebreve vidne endnu om denne Dames Rigdom og Gæmildhed⁷⁾. — Samtidig med Magnus levede en Knud Porse, hvis Datter Kristense i andet Giftermaal havde Væbneren Erland Bentsøn af en gammel hallandsk Æt; hun fører imidlertid et fra de andre Porser aldeles afvigende Vaaben, og det bliver derfor mer end tvivlsomt, om disse Personer have hørt til den bekjendte Porseslægt⁸⁾.

Blev Porserne saaledes tilsidst snarere en svensk end en dansk Æt, saa gjælder det samme om den hallandske Adelslægt, der kommer hin nærmest i Anseelse, *Ribbingerne* nemlig, der for Resten førte samme Vaaben som Porserne, de tre Søblade. Om denne Slægt hænger sammen med de norske Ribbinge, er usikkert; i alt Fald havde Ætten Repræsentanter i Halland allerede i det trettende Aarhundrede. Til Anseelse kom den især med Sigvid Ribbing, der efter Knud Porses Død blev Hovedsmand for Sønderhalland og her herskede halvvejs uafhængig, indtil han tilsidst maatte bøje sig for Magnus Smek. Denne indflydelsesrige Stilling skaffede ham ogsaa en fornem svensk Hustru, idet han ægtede Mærete, Datter af Lagmanden Ulf Gudmarsson og

¹⁾ Smstds. n. 2941.

²⁾ Efter Styffe (Skandinavien u. unionstiden, 2 uppl. S. 232) hed hans Fader Peder Porse.

³⁾ Svenska Riksarch. Perg. n. 1430 o. fl. St.

⁴⁾ Smstds. n. 1613.

⁵⁾ Gavebrev af 1. Juni 1388 (Sparres Kopibog J 7, Fol. 365).

⁶⁾ Elline var Søster til Johan Gregersson (Svenska Riksarch. Perg. n. 1609), og denne atter Søn af den nævnte Rigsraad (smstds. n. 870).

⁷⁾ Smstds. n. 3035; Styffe anf. St.; Breve i Svenske Rigsarkiv.

⁸⁾ Svenska Riksarch. Perg. n. 2635, Svenskt Diplom. från år 1401, n. 732.

hans Hustru Birgitta, Nordens senere Helgeninde. Sigvid Ribbing levede endnu 1345; hans Enke ægtede senere Knud Algotsson, en Broder til Magnus Smeks bekjendte Yndling, Hertug Bengt¹⁾. — En Søn af Sigvid Ribbing var Peder Sigvidsson; han opholdt sig mest i Sverige²⁾ og var gift med Kristine Ulfsdatter (Sparre) fra Fogelvik i Tjust³⁾, men han ejede dog stadig Gods i Halland, og da han i Aaret 1379 tiltraadte en Pilgrimsrejse til det hellige Land, skjænkede han Gaardene Vapnø og Tordatorp i Sønderhalland til Vadstena Kloster⁴⁾; han døde saa under Rejsen. — Senere hen i Aarhundredet levede en anden Peder Ribbing, der nærmest var svensk, men indgik Giftermaal med en dansk Dame, hvad vi siden komme tilbage til.

Foruden den nysnævnte Peder havde Sigvid Ribbing tillige en Søn ved Navn Arvid; vi lære ham at kjende ved en Undersøgelse, som Vadstena Kloster anstillede i Aaret 1428 for at begrunde sin Ræt til Godset Hamarryd, der var skjænket det af Peder Ribbing. En vis Arvid Skef, der selv var født paa Hamarryd, og hvis Fader i 20 Aar havde tjent som «redhosven» hos Gaardfruen, forklarede nemlig, at Ejendommen havde tilhørt Ulf Nikleson, der skjænkede sin Hustru Ingeborg den i Morgengave. Ulf døde saa barnløs, og siden, hedder det, »fik Ingeborg til Ægtemand en ung Mand, hed Arvid Ribbing, Hr. Sigurd Ribbings Søn; de levede mange Aar og havde Børn til sammen; deres Søn hed Arvid Ribbing; han druknede i Upland, og saa faldt Godset rettelig i Arv til Peder Ribbing efter hans Brodersøn«⁵⁾. — En Ulf Nikleson nævnes et Par Gange, sidst 1360, og førte i Skjoldet en Sparre med en Lilje nedenunder; han synes dog at leve for længe til at kunne være den samme, som nævnes ovenfor⁶⁾. Som en Ulf Niklesons Hustru nævnes virkelig en Ingeborg i et Testamente fra omtrent 1350⁷⁾,

¹⁾ Hammerich, Den hellige Birgitta S. 63, 87, 128 og 174. Jvfr. Script. rer. Svecic. III. 1. 210.

²⁾ Herfra fulgte han endog Kong Albrecht paa Hærtog mod sit egentlige Fædreland. Jvfr. Svenskt Diplom. från 1401, n. 1091 Anm.

³⁾ Svenska Riksarch. Perg. n. 2830, jvfr. Styffe, Skandinavien S. 188.

⁴⁾ Smstds, n. 1418.

⁵⁾ Vidnesbyrd af 3 Præster om Arvid Skefs Forklaring, 12. Marts 1428 (Svenske Rigsarkiv, Saml. af Pergamentsbreve). Tidligere benyttet af P. v. Møller, Halländska herregårdar, Wapnø.

⁶⁾ Svenska Riksarch. Perg. n. 58, 84, 451. En Arvid Arvidsson, der mulig kan være den yngre Arvid Ribbing, nævnes 1367 og maaske atter 1377, da som Panthaver af hallandsk Gods (smstds. n. 790, 1245).

⁷⁾ Dipl. Svecan. n. 4083.

men hvorfra P. v. Møller henter sin Angivelse, at hun var af den ældre Stureæt, véd jeg ikke.

Næsten ligesaa udprægede Slægtskabsforbindelser med den svenske Adel findes hos en tredje hallandsk Æt, Familien *Pig*, der uden at spille nogen politisk Rolle dog indtog en agtet Stilling i og udenfor Provinsen; dens Vaaben var en Muslingeskal (Ibskal). Midt i det fjortende Aarhundrede levede Halvbødrene Johan og Arvid *Pig*; den første købte Hovedgaarden Steninge i Sønderhal-land af Slægten *Ryning*¹⁾; den anden levede derimod i Smaalands²⁾, og dette gjør det sandsynligt, at der her allerede er gaaet et dansk-svensk Giftermaal forud. Som Arving efter Johan optræder Ebbe *Pig*³⁾; en Søn af hin var han dog ikke, hvis man tør tro en Seglafbildning i en senere Kopibog, hvorefter Ebbes Sigil skal have havt Omskriften: S: EBBONIS TYRGILS⁴⁾. Denne Adelsmand skaffede sig meget Gods i Halland⁵⁾, andet derimod hinsides Grænsen i Vestergøtland og Smaalands, ja helt oppe i Østergøtland⁶⁾, og Vejen dertil gik netop gennem et svensk Giftermaal. Om dette faa vi Underretning ved en Proces, der langt henne i det femtende Aarhundrede førtes mellem Erik Eriksson (Gyldenstjerne) og Sten Turesson (Bjelke) og som drejede sig om Arven efter den bekendte Abraham Broderssøn; ved den Lejlighed fremsatte Erik Gyldenstjerne bl. a. følgende: «Item er og fremdeles at vide, at Hr. Abrahams Datter, Fru Birgittes, Moder hed Fru Mette og var en meget rig Kvinde paa Jordegods; thi hun havde en Fader, som hed Peder Budde, og var sin Faders og Moders eneste Barn, og hørte ham til Mesteparten af det Gods, som Hr. Abraham ejede i Sønderbo, Vestbo og Østbo og andensteds i Smaalands. Og havde den samme Fru Mæritte til forn, før hun fik Hr. Abraham, en anden, som hed Hr. Sven *Pig*». Med denne siges hun at have

¹⁾ Svenska Riksarch. Perg. n. 31, 1805, jvfr. 931.

²⁾ Smstds. n. 1019, 1468, 1661, 1964, 2442.

³⁾ Jvfr. smstds. n. 1001.

⁴⁾ Brev af 28. Juli 1365 (Sparres Kopibog J 6, Fol. 269). Sigiltegningerne i disse Sparreske Kopibøger ere ofte fejlagtige, og at Omskriften i det angivne Tilfælde er korrekt gjengivet, bliver end mere tvivlsomt, ved at Ebbe *Pig* 8. Septbr. 1362 siges at føre et Segl med Omskriften: S: EBBONIS PIIK (smstds. Fol. 333).

⁵⁾ Svenska Riksarch. Perg. n. 28, 526, 666, 798.

⁶⁾ Smstds. n. 670, 1839, 2603; Molbech og Petersen, Danske Diplomer n. 5.

havt en Søn ved Navn Bent Pig¹⁾. — At Sven Pig her er kommen ind ved en Forvexling, er sikkert nok, thi Bents Fader og Abraham Broderssøns Hustrus første Mand var netop den ovennævnte Ebbe Pig²⁾. Ellers er Beretningen vistnok rigtig, og man véd da ogsaa af samtidige Breve, at Ebbes Hustru hed Margrethe Pedersdatter, og at hun var svensk af Fødsel³⁾. Hendes Fader nævnes derimod næppe i de bevarede Oldbreve, i det mindste ikke med Tilnavnet Budde.

Medens Ebbe Pig dog havde sit Hovedtilhold i Danmark, fremtræder en Slægtning af ham, Ridderen Fjellor Pig, kun i Sverige⁴⁾; maaske var han en Søn af Arvid. I næste Slægtled mødtes derefter ved Unionssammenkomsterne en dansk Undersaat, den omtalte Bent Ebbessøn Pig, og en svensk Undersaat, Sven Pig, formodentlig to Halvfætre⁵⁾; dette Forhold er unægtelig betegnende⁶⁾.

¹⁾ Erik Erikssøns Optegnelser om Arvestriden 1459—1476, Papirshæfte i aflangt Folio (Svenske Rigsarkiv). En Notits hos P. v. Møller har henledet min Opmærksomhed paa dette i flere Retninger interessante Aktstykke.

²⁾ P. von Møller, Bidrag till Hallands historia I, 99 og 374—75.

³⁾ Brev af 7. April 1363 i Upsala Bibliothek (benyttet af P. von Møller, anf. St.), jvfr. Svenska Riksarch. Perg. n. 585.

⁴⁾ Svenska Riksarch. Perg. n. 987, 1086.

⁵⁾ Begge optræde ved Lindholmsforliget 1395 og ved Stadfæstelsen paa Margrethes Gaver til Gejstligheden, udstedt paa Unionsmødet i Helsingborg 1401; Sven Pig undertegner desuden som svensk Nykøpingsbeslutningen af 1396.

⁶⁾ Medens alle de ovennævnte af Ætten Pig føre Ibskallen, findes dette Navn i det femtende Aarh. i Forbindelse med to andre Vaabener. 1412 ¹⁹/₁ optræder »Fiællar Pik«, Ridder (Sv. Rigsark.); hans Segl viser et Stenbukkehoved og har Omskriften: . . . LLE ✠ ORSMESSON. Han bliver altsaa en Søn af Orm Folkesson (1373, Svenska Riksarch. Perg. n. 1071). der efter Registret til den anførte Samling førte det samme Vaaben (»Gumshufvud«); formodentlig har denne da været gift med en Datter af den ældre Fjellor Pig. — Lasse Pig til Gaasevad i Halland skal efter P. v. Møller (Halländska herregårdar) have ført Ibskallen; dette er dog vist urigtigt. Hans Segl findes tilligemed Bent Pigs (til »Ørerødh«) under et Pergamentsbrev af ⁵/₂ 1444 (Sv. Rigsark.); begge vise en Figur, der nærmest maa betegnes som en skraatliggende Dobbeltilje. Det samme Vaaben afbilder Sparres Kopibøger under et Brev af Lasse Pig 1440 og et andet af hans Søn Bo, Ærkedegn i Lund, 1466 (J 7, Fol. 422 og 401). — Derimod føres Ibskallen af Sven Pig endnu 1415 (Sparres Kopibog J 6, Fol. 123) og af dennes Børn, nemlig: 1) Magnus, gift med Ingeborg Knutsdatter (Pergamentsbrev ²⁴/₁₂ 1428 Svenske Rigsark.), 2) Bo, Kantor i Linköping (Perg. ¹⁷/₇ 1422 smstds.), siden Ærkedegn, og 3) Katharine, gift med Ragnvald Magnusson i Hyddensø (¹/₈ 1447, Sparres Kopibog

Det store Antal af skandinaviske Ægteskabsforbindelser, som vi have fundet i de tre vigtigste hallandske Adelsfamilier, vil let kunne forøges med andre Exempler fra denne Egn af Danmark. Allerede først i det fjortende Aarhundrede var en hallandsk Adelsdame, Margrethe Ebbesdatter, gift med Ojar Gunnarsson, Høvedsmand paa det svenske Slot Nyköpingshus¹). I Aaret 1345 ægtede en vistnok indfødt Hallandsfar, Sigvid Trane, en vis Mærta Filipsdatter, der sikkert var svensk; han gav hende Morgengave i hallandsk Gods, men da hun siden var bleven gift med Svenskeren Matthias Haak, pantsatte hun Godset til den førnævnte Ebbe Pig²). Lidt senere træffe vi i Halland Axel Ketilsson, der efter sit Vaaben hørte til den skaanske Adelsfamilie Krognos³); han ægtede en Datter af den svenske Rigsmarsk Erik Ketilsson Puke og deltog i Sveriges indre Stridigheder, idet han ligesom Svigerfaderen tog Parti for Kongerne Magnus og Haakon mod Meklenburgerne⁴).

Hvad Halland angaar, er det da unægteligt, at den almindelige Paastand om udprægede Slægtskabsforbindelser mellem dansk og svensk Adel fuldt ud er bleven stadfæstet. Skjønt de diplomatiske Kilder just ikke flyde rigelig for dette afsides Landskabs Vedkommende, er det dog lykkedes at paavise talrige Ægteskaber mellem hallandske Adelsfamilier paa den ene Side og dels de tilgrænsende svenske Provinsers Adel, dels Sveriges store Rigsadel paa den anden Side. Der fremkom derved Slægtskabsforhold og sociale Forbindelser, der sikkert have spillet en Rolle ved Unionens Oprettelse.

Man skulde nu vente at finde ganske lignende Forhold, naar man fra Halland vender sig til **Skaane**, hvor der synes at være ikke meget mindre Anledning til dansk-svenske Forbindelser i det

---

J 7, Fol. 176). Ved det sidstanførte Brev overlader Katharine sin Ægtemand et Gods, og Aaret efter gave begge Brødrene Afkald paa deres Ret deri (smstds. Fol. 178). En Arvid Pig førte $\frac{15}{8}$ 1426 Ibskallen (Sv. Rigsark.), ligesledes Sten Pig 1474 (Sparre J 6, Fol. 257).

¹) Dipl. Svecan. n. 1869, 1872—73. jvfr. Møller, Halländska herregårdar, Wapnø.

²) Dipl. Svecan. n. 3348; Svenska Riksarch. Perg. n. 526.

³) Geh. Ark., Hyldinger n. 6 (Meddelelse af Assistent Thiset).

⁴) Svenska Riksarch. Perg. n. 987, 2827.

fjortende Aarhundrede. Man søger ogsaa her hen til Diplomerne, der oven i Kjøbet for Skaanes Vedkommende ere til Stede i langt større Tal end ved Halland; man leder, men snart viser det sig da, at Forholdet her er ganske anderledes. Medens Exempler paa skandinaviske Ægteskaber i hallandske Breve tilbøde sig hurtig og let, søger man i skaanske næsten uden Resultat, og heller ikke findes her de Tilfælde af Ejendomsfællesskab paa begge Sider Grænsen, der ere saa hyppige i Halland og i alt Fald hentyde til Slægtskabsforbindelser. Efter megen Søgen har jeg maattet lade mig nøje med at kunne paavise *et eneste* sikkert Giftermaal mellem skaansk og svensk Adel.

Tilfældet findes indenfor den Familie, der siden kaldte sig *Rosensparre*, og hænger saaledes sammen: Midt i det fjortende Aarhundrede boede paa Gaarden Skarholt Adelsmanden Jens Niklessøn, der 1355 nævnes som Skaanes Landsdommer; to Aar før har han medbeseglet et Thingsvidne, og det bevarede Segl viser en Sparre, omgiven af tre smaa Kors eller Rosetter¹⁾. Denne Mand havde mindst to Sønner, hvoraf Jakob Jenssøn arvede Skarholt, medens Niels Jenssøn, kaldet Feth, gik den gejstlige Vej og blev først Vikar, siden (1356) Kannik i Linkøping²⁾, dernæst en Datter Kristina. Netop den sidste var det, som i Aaret 1354 blev gift med en Adelsmand fra Østergötland, Lavrids Dansson; hans Morgengavebrev til hende er endnu bevaret³⁾. Det er aabenbart Kanniken Hr. Niels, der har Fortjenesten at have lavet dette Parti mellem Søsteren og en Adelsmand fra det Stift, hvori han var ansat, og han fik ogsaa selv nogen Fordel deraf. Da nemlig hans Svoger og Søster ved Døden mistede deres Søn Daniel, arvede Hr. Niels flere Ejendomme i Østergötland, hvilke han i 1377 skjænkede til sin Domkirke⁴⁾. Kort efter døde han selv, og den almægtige Drost Bo Jonsson synes da at have tilegnet sig hint til Kirken givne Gods; i 1381 var i alt Fald den afdødes Broder, Jakob Jenssøn af Skarholt, oppe i Skeninge og gav her til Fordel for Drosten Afkald paa al Arv efter Kanniken og efter sin Søster⁵⁾. Da Bo

---

¹⁾ Svenska Riksarch. Perg. n. 211 og 103; Afbildning af Seglet i Langebeks Sigilsamling (Geh. Ark.), Fasc. 6.

²⁾ Smstds. n. 272, 285, 503, 613, 695.

³⁾ Smstds. n. 174.

⁴⁾ Smstds. n. 1266.

⁵⁾ Brev af 5. April 1381 (Linköpingsbogen i Svenske Rigsarkiv, Fol. 213).

Jonsson var død, gjenoptog Linkøpings Kapitel dog atter sine Krav, og i 1388 fik det af Jakob Jenssen en Stadfæstelse paa hans Broders Disposition til Fordel for Kirken¹).

Naar skandinaviske Ægteskaber allerede ere sjældne i Skaane, kunne vi ikke vente at finde mange i **Danmark vest for Øresund**, og min Søgen har da ogsaa kun ført mig til at opdage to Tilfælde. Om det ældste af disse faa vi Underretning gjennem en Papirsoptegnelse i det svenske Rigsarkiv, der indeholder de Oplysninger, som Ridderen Hr. Filip Karlsson var i Stand til at meddele Bispe Peder af Vesteraas (1401—1415) om, hvorledes det forholdt sig med Kirkens Ret til Gaarden Grønø i Vestmanland²). Forklaringen, skreven i Tidens naive Form, lyder i Hovedsagen saaledes:

Hr. Gregers Magnusson var Drost i Riget, var min Farbroder; han blev i 15 Aar fordreven til Danmark, og der giftede han sin Søn. Sønnen hed *Magnus Gregersson*; han fik en Ridders Datter af Jylland, hun hed Merthæ, og hun var gift før, og hun havde en Datter, og hun var Magnus' Stifdatter. Da Hr. Gregers Magnusson var rømt, fik Vesteraas Kirke Grønø af Kong Magnus, men saa fik han Fred og fik Grønø igjen. Hr. Gregers Magnusson blev slagen i Rusland; da arvede Magnus Gregersson Grønø efter Faderen. Han døde; hans Søn hed Gregers Magnusson, døde to Aar efter. Da levede hans Søster i Danmark, som hans Halvsøster var; da kom Arven til hende. Hun giftede sig siden, og af hende fødtes den nulevende Ridder, Hr. Peder Nielsøn af Aagaard. Men ingen kom paa denne Jomfrus Vegne; da blev alt Magnus' Gods vundet under min Herre, Kong Magnus, som skjænkede det til Kirken.

Saavidt Hr. Filips Forklaring. Hr. Gregers Magnusson af den saakaldte Læmaæt er en velbekjendt Personlighed, der spillede en stor Rolle i Magnus Smeks Umyndighedstid og siden en kort Tid fungerede som Drost, saaledes som hans Broderson rigtig angiver. At han blev fordreven fra Sverige, har næppe været bekjendt før og er ikke uden Interesse som et Bidrag til at se, hvor skarp

¹) Linkøpingsbogen Fol. 213 (Afskrift i Diplomatariet i Geh. Ark.), jvfr. Suhm XIV, 225, hvor »germanus« dog urigtig er gengivet ved »Farbroder«. Dette har vildledt Fridericia i hans Opstilling af de ældste Led af Rosensparrerne (Historisk Tidsskrift 4. Række, III, 619).

²) Udaterede Papirsbreve, Genealogica. Udenpaa staar: Informacio dni. Philip Karlsson de Grønø.

Brydningen mellem Magnus Smeks monarkiske Stræben og Aristokratiet har været. Endnu i Januar 1338 var han i Upsala¹⁾, men dermed forsvinder han i de bevarede Diplomer, og naar han er falden i Krigen mod Russerne, som fandt Sted i Aarene 1348—1349, maa hans Udlændighed falde i den mellemliggende Tid; 15 Aar kan Landflygtigheden altsaa ikke have vareet. Heller ikke, hvad Grønø angaar, er Filip Karlsson aldeles nøjagtig i sine Opgivelser. Kong Magnus skjænkede ikke Godset bort; han solgte det til Vesteraas Domkirke for 4500 Mk.²⁾, og dette skete i Aaret 1350, altsaa lige efter den forhenværende Drosts Død, og medens hans Søn endnu levede³⁾. Hvis Magnus Smek senere har stadfæstet denne Overdragelse, synes Brevet derom ikke mere at existere.

Det skal altsaa være Magnus Gregersson, der har havt en dansk Hustru; uheldigvis er det næppe muligt at komme dette Forhold nærmere paa Livet. Vejen dertil maatte gaa igjennem den i Hr. Filips Optegnelser nævnte Peder Nielsson af Aagaard. Denne Mand var en Gyldenstjerne og Søn af Hr. Niels Eriksson; som den sidstes Enke nævnes 1388 Fru Christina af Agger⁴⁾. I hende skulde vi have Magnus Gregerssons Stifdatter, forudsat at Hr. Niels kun har været gift én Gang⁵⁾; men da Fru Christinas Herkomst er ubekjendt, standses man her.

Her foreligger altsaa et Ægteskab mellem en Svensker af ublandet Blod og en dansk Adelsjomfru; det andet Tilfælde af skandinavisk Giftermaal viser derimod kun, at én af de til Sverige indvandrede Hallandsfarer søgte sin Brud vest for Øresund. Det viser sig nemlig, at den yngre Peder Ribbing, som synes at have boet i Vestergetland⁶⁾ og maaske ejede Gaarden Svansrid i denne Provins⁷⁾, var gift med en vis Marine Knuds-

¹⁾ Diplom. Svecan. n. 3338.

²⁾ Dipl. Svecan. n. 4601, jvfr. n. 4625 og Svenska Riksarch. Perg. n. 29.

³⁾ Endnu 1351 besegler han et Gavebrev af Moderen (Svenska Riksarch. Perg. n. 17).

⁴⁾ Dueholms Diplomatarium n. 97.

⁵⁾ Anrep (Svenska adelns ättartaflor) angiver, at Niels Eriksson var gift med Anna, Datter af Movrids Krognos af Bollerup. Efterretningen stammer vel fra en Slægtbog, og da Bollerup først 1401 kom i Familien Krognos' Eje, er det hele næppe begrundet.

⁶⁾ Svenska Riksarch. Perg. n. 2454, 2654.

⁷⁾ Herfra er den nedenfor omtalte Vidisse af 1402 udstedt, og 1493 vides Gaarden at have tilhørt en Ribbing (Styffe, Skandin. S. 112).

datter, der var af jydsk Slægt. Vi lære hende at kjende ved et Brev af 16. Juli 1388, hvorefter Tyge Puders Enke, Fru Ingeborg, har overladt hin Dame sin Ejendom i Ylvedorp i Arts Herred, samt hvad Gods hun havde faaet med Tyge Puder i Sverige, alt som Erstatning for den Arv, som Fru Marine burde have efter sin afdøde Broder Niels Knudssøn¹⁾.

Af et andet Brev²⁾ fremgaar det, at Fru Ingeborg var Moder til den nævnte Niels Knudssøn, der her kaldes »af Hovby», og man faar derved en Traad til at se, hvorledes hint skandinaviske Ægteskab er blevet til. Aabenbart er det Tyge Puder, Niels' og Marines Stiffader, der har været Bindeledet. Denne Mand, som selv synes at være af jydsk Oprindelse³⁾, var nemlig i Gunst hos Valdemar Atterdag og blev af Kongen ansat som Foged paa det fra Svenskerne erobrede Slot Oppensten i Landskabet Mark, Vestergøtland⁴⁾. Her benyttede han naturligvis Lejligheden til at skaffe sig Gods i Egnen, og i Aaret 1384 fik han saaledes Skjøde paa Gaarden Orathorp i Ørby Sogn (Mark), som den ovennævnte Ridder Ebbe Pig overlod ham⁵⁾. At det er Tyge Puders Ophold i Sverige, der har ført til Ægteskabet mellem hans Stifdatter og Peder Ribbing, turde ikke være nogen dristig Gjetning, og det er ogsaa let forstaaeligt, at hans Enke har været tilbøjelig til at afstaa de nyserhvervede Ejendomme i Sverige, mod at Marine til Gjengæld har opgivet sin Ret til Højby. Denne Gaard, der menes at have ligget i Hads Herred, forblev virkelig hos Familien Puder, og da

¹⁾ Optaget tilligemed flere Dombreve om Ylvedorp i en Vidisse, udstedt 8. Marts 1402 paa Svansrid af Abraham Broderssøn og Lindorm Ribbing samt Esbern, Præst i Surtoby (Geh. Ark. Arts Hrd. n. 79).

²⁾ Jvfr. Suhm. XIV. 163—64.

³⁾ En Agho Hiedisson med Tilnavnet Puder købte 1377 Herregaarden Rydhave i Ginding Herred af Albert Anderssøn og levede endnu 1391, da han fik en Vidisse af Skjødebrevet (Geh. Ark., Rydhave n. 1): formodentlig er det ham, der tilligemed Kristjern Puder optræder paa Danehoffet i Nyborg 1377 (Aarsberetn. fra Geh. Ark. II, 25). — Børn af Tyge Puder ere formodentlig Bent Puder, der overværede Røtterthinget i Aarhus ¹²/₇ 1400 (Diplomatariat i Geh. Ark.), nævnes 1406 og gjorde Testamente paa Højby 1408 (Ældste Archivregistr. II, 7, 117, 120), og Ingeborg Puder (1397—1403, smstds. S. 137, 147).

⁴⁾ Hanserecess I, n. 336, 525, II, n. 22.

⁵⁾ Molbech og Petersen, Danske Diplomer n. 5 (hvor Udgiverne dog urigtig mene, at Godset laa i Skaane).

Fru Marine i andet Ægteskab fik den jydsk Adelsmand Jens Munk, maatte denne forny Afkaldet¹⁾.

I det foregaaende har jeg fremstillet alt, hvad det har været mig muligt at finde om Ægteskaber mellem Danske og Svenske, sluttede før den Tid, da Nordens tre Riger bleve helt forenede. Resultatet synes at være klart nok: medens der for den hallandske Adels Vedkommende er paavist en lang Række af Familieforbindelser med Svenskerne, har jeg alt i alt kun kunnet fremdraget et Exempel paa Giftermaal mellen skaansk og svensk Adel og to skandinaviske Ægteskaber i Vestdanmark. Er dette Resultat nu imidlertid at lide paa?

De Kilder, hvorfra jeg har hentet de her meddelte Oplysninger, ere udelukkende de samtidige Breve, men ere disse bevarede saa fuldstændig, at vi tør slutte til et Ægteskabs Ikke-existens, fordi det ikke findes omtalt i noget Diplom? Intet vilde være urimeligere at paastaa. Hvor overordentlig stort Antallet end er af Breve fra det fjortende Aarhundrede, saa er det dog aldeles sikkert, at end ikke alle dalevende Adelsmænd kunne gjenfindes i disse Breve, langt mindre deres Hustruer og aller mindst, om disse Hustruer vare af dansk eller svensk Nationalitet. Derpaa er der jo endog givet adskillige Beviser i det ovenanførte. Mænd som Arvid Ribbing og Peder Budde have vi kun lært at kjende gennem Optegnelser fra det femtende Aarhundrede; i de strængt samtidige Diplomer synes de ikke at nævnes. Magnus Gregerson nævnes en enkelt Gang i et Diplom; om hans Giftermaal med en dansk Dame vilde vi intet vide, om der ikke tilfældigvis var bleven afkrævet hans Frænde Filip Karlsson en Forklaring om et Jordegods, og denne Forklaring atter tilfældigvis var bleven bevaret til vore Dage.

Det maa altsaa indrømmes, at der kan have og vistnok har existeret adskilligt flere skandinaviske Ægteskaber, end det her er lykkedes mig at paavise. Paa den anden Side tør det imidlertid nok siges, at hvis der havde været blot nogenlunde talrige Familieforbindelser mellem Danmark og Sverige, saa vilde de ogsaa have afsat tydelige Vidnesbyrd i de bevarede Breve. I den Henseende behøver man kun at henvise til Halland; i de forholds-

¹⁾ Ældste Archivregistr. II, 117.

vis faa Breve, der oplyse dette Landskabs Forhold, strømmer det formelig over med Beviser paa og Antydninger af skandinaviske Slægtskaber. Naar vi da i de langt talrigere Breve, der omhandle Adelen i Skaane og Vestdanmark, ikke finde noget tilsvarende, da vil den modsatte Slutning her være berettiget. Det er ikke sikkert, end ikke sandsynligt, at de tre ovenfor angivne Ægteskaber have været de eneste, der ere sluttede mellem Sverige og Danmark (udenfor Halland); men det maa anses for givet, at Giftermaal med Svenskere have været ligesaa faatallige og betydningsløse i Skaane og i Danmark vest for Øresund som talrige og vigtige i Halland.

Det endelige Udslag af disse Detailundersøgelser bliver altsaa det, at den ofte gjentagne Sætning om hyppige Familieforbindelser mellem dansk og svensk Adel, holdt i saadan Almindelighed, ikke er tilforladelig. Den gjælder i høj Grad om et enkelt dansk Landskab, Halland, men dette staar som en Undtagelse, og mellem Sverige og det øvrige Danmark har der kun været temmelig faa Familieforbindelser, saa faa sikkert, at dette Forhold ikke kan formodes at have spillet nogen stor Rolle ved Unionens Stiftelse.

II.

Naar man opkaster det Spørgsmaal, hvorfra Sætningen om de skandinaviske Familieforbindelser egentlig stammer, vil det snart ses, at den ikke hidrører fra Kjendskabet til de Slægtskabsforhold, der ere paaviste i det foregaaende; dertil har Flertallet af disse hidtil været altfor godt skjult. Derimod er Sætningen vel opkommen, fordi man rundt om i Stamtavler og genealogiske Værker har fundet adskillige Exempler paa, snart Slægter, der ere indvandrede fra Sverige til Danmark eller omvendt, snart Ægteskaber mellem de to Landes Adel i Slægtled, der synes at ligge forud for Unionen. Hvilken Avtoritet kan der da tillægges Oplysninger hentede fra disse Kilder? Jeg kan ikke undlade at dvæle ved dette Spørgsmaal, uden dog at kunne besvare det udtømmende.

De almindelige Stamtavler over danske og svenske Adelsætter, saaledes som de foreligge hos Hofman og Anrep, i Ljunggrens Værk om Skaanes Herregaarde og flere Steder, stamme fra Slægtbøgerne, om end med en Tilsætning af Kjendskab til Diplomerne, der dog

oftest er meget begrænset. Af Slægtbøgerne hidrører atter Fler-tallet fra det syttende Aarhundrede; enkelte ere lidt ældre, men alle ere de dog skilte fra den Tid, vi her omhandle, ved et Tidsrum af to til tre Hundredaar. De simpleste Regler for historisk Kritik maa derfor gjøre os meget skeptiske overfor disse Kilder, og hvad der endda formindsker Værdien af dem, det er, at Slægtbøgerne ingeniunde repræsentere en ren Tradition. Vedkommende Forfattere eller Forfatterinder have ikke alene gjengivet, hvad de have hørt af Slægterne om disses Forfædre; de have benyttet historiske Kilder — Hvitfeld citeres ofte —, de have studeret Seglene og paa dette Grundlag opstillet deres Stamtavler. Slægtsagnene selv kunne have deres store Værdi, om de end naturligvis langtfra kunne maale sig med Diplomernes sikre Oplysninger, men lærde, genealogiske Studier af Adelsjomfruerne, dem betakke vi os for. Hvor letsindig og vildt de ere gaaede frem, skal jeg strax give et mærkeligt Exempel paa.

Disse almindelige Bemærkninger maa være tilstrækkelige til at begrunde en vis Mistillid til de Oplysninger, der findes paa Stamtavlerne. Saa længe Slægtbøgerne henligge utrykte og ubearbejdede, kan man næppe naa til en mere indgaaende Værdsættelse af dem, heller ikke i de enkelte Tilfælde afgjøre, fra hvilken bedre eller daarligere Slægtbog Stamtavlernes Angivelse stammer. I Stedet skal jeg i det følgende tage nogle af de mest bekjendte Efterretninger om skandinaviske Ægteskaber, der findes paa Stamtavlerne, og prøve deres Rigtighed.

1. Paa Stamtavlerne over Familien Brahe hedder det, at Peder Nielsen til Gyllebo og Rennesnæs, siden til Mygdal, skal have været gift med Ose Kørning »fra Sverige«, en Datter af Jens Henriksen til Rennesnæs. — I Begyndelsen af det femtende Aarhundrede levede Brødrene Axel Brahe til Vidtsköfle og Torkil Brahe, der ejede Rennesnæs i Hogs Herred i Halland¹⁾; at deres Fader hed Peder, er sikkert²⁾. Denne Peder Brahe er det vel, der i 1364 mageskifter noget Gods i Fjære Herred til Ebbe Pig³⁾, og som endnu i 1376 medbesegler Skaaningernes Erklæring om deres Tiltrædelse af Olufs Valg⁴⁾. Hvis man tør tro Stamtavlernes Oplysning, at

¹⁾ Styffe, Skandinavien S. 83.

²⁾ Se for Ex. Svenskt Diplom. från 1401, n. 93.

³⁾ P. v. Møller, Handl. rörande Hallands historia S. 89.

⁴⁾ Klevenfeldts Sigiller. I Aftrykket hos Hvitfeld S. 556 skal Petrus Brock rettes til Petrus Braghte.

Peders Fader var Niels Brahe, gjenfinde vi maaske Sønnen i en Væbner Peder Nielssøn, der 9 Juni 1379 faar tildømt tre Gaarde i Birke (Fers Herred)¹⁾, og hvis Søster Margrethe 1382 overgiver Lunde Kirkes Bygningskasse nogle Gaarde i Østre Alistatha (ligeledes i Fers Herred), efter hvad Broderen havde fastsat paa sit Dødsleje; den ene af Gaardene var en Hovedgaard²⁾.

Det er altsaa sikkert, at Peder Brahe har levet, og hans Forbindelse med Rennesnæs er ret sandsynlig. Derimod vil man i Diplomerne intet finde om hans Hustru, og Stamtavlernes Opgivelse maa derfor staa ved sit Værd, der her er noget større end ellers, da den vel er hentet fra en Brahe selv, nemlig fra Sofie Brahes Slægtetog. Uberettiget er imidlertid Tillægget »fra Sverige«, thi Rennesnæs, som Fru Oses Fader skal have ejet, ligger jo i Halland. Dermed bortfalder dette skandinaviske Ægteskab.

2. Paa Stamtavlerne over Familien Thot finder man anført, at Peder Thot til Næs i andet Ægteskab skal han havt Mærete, Datter af Niels Erengislasson. Da Stamtavlerne imidlertid med Rette gjøre Peder Thot til Fader til den bekjendte Axel Pederssøn Thot, er det klart, at hint Ægteskab er en Umulighed. Axel Pederssøns Fader var nemlig Væbneren Peder Axelssøn i Herløf, der nævnes 1371³⁾ og var død inden 1376⁴⁾; hans foregivne Svigerfader, Lagmanden i Södermanland Niels Erengislasson, døde derimod 1440! — Peder Axelssøn var i Virkeligheden gift med Juliane, en Datter af Ridderen Peder Grubbe⁴⁾ og Ingeborg Saxesdatter, hvem Axel Pederssøn ogsaa kalder sin Mormoder⁵⁾. P. v. Møller har allerede oplyst dette Forhold⁶⁾.

3. Som Datter af Siverd Gjø og Anna Rekkenberg (begge vistnok lige mythiske) opstilles en vis Mette, der skal have ægtet den rige Niels Grim i Skaane og siden Erik Valdemarssøn. Om denne sidste hedder det paa Thotternes Stamtavle, at han var fra Sverige; hans og Mettes Datter skal være Sidsel, gift første Gang med Abraham Broderssøn, anden Gang med Bonde Jakobssøn Thot. Hint skandinaviske Giftermaal forsvinder dog hos andre Genealoger, idet Erik Valdemarssøn, bl. a. af Mette Gjø 1663⁷⁾, gjøres til dansk,

¹⁾ Geh. Ark., Fers Hrd. n. 10.

²⁾ Svenska Riksarch. Perg. n. 1668; Script. rer. Dan. III, 559.

³⁾ Svenska Riksarch. Perg. n. 988.

⁴⁾ Smstds. n. 1203.

⁵⁾ Molbech og Petersen, Danske Dipl. n. 42.

⁶⁾ Bidrag till Hallands hist. I, 102.

⁷⁾ Nye danske Magazin II, 341 ff.

nemlig til en Søn af Valdemar Atterdag og Tovelille; han fører en kronet Løve i sit Skjold, kaldes til Dronningholm og skal være bleven dræbt af sin Stifsøn, den unge Hr. Niels Grim.

Her er højst indviklede Forhold, som kun kunne klares ad lange Omveje. Det sikre Holdepunkt er aabenbart den saakaldte Mettes Datter, Fru Sidsel; hun er historisk sikker, og vi have endog hendes Segl under Skiftet efter Abraham Broderssøn 1414¹⁾. Dette viser en Ibskal og angiver desuden hendes Faders Fornavn, idet Omskriften er SICELIA NICLISDOTTHR, hvad hun ogsaa kaldes i Brevet; endvidere se vi, at Hr. Jens Grim kalder hende sin Søster²⁾. Heraf at slutte, for Ex. med P. von Møller³⁾, at Fru Cæcilie var en Grim, vilde dog være forhastet; medens Jens Grim fører et paa langs delt Skjold, er jo Cæcilies Vaaben helt anderledes. De blive altsaa kun Halvsøskende, og naar Jens Grim 1426 skifter om Dronningholm med sin »Broder« Anders Nielssen⁴⁾, da have vi her hans Halvbroder, men Cæcilies Helbroder. Cæcilies Fader bliver derefter let at finde; det er Hr Niels Avessøn til Dronningholm, der i Aaret 1400 medbesegler et Gavebrev til S. Magni Alter i Roskilde Domkirke. Hans Segl er nu ikke mere bevaret under dette Diplom⁵⁾, men Klevenfeldt har en Tegning deraf efter et Brev fra 1386, som jeg ikke har gjenfundet⁶⁾; han fører netop Ibskallen⁷⁾. I ham have vi altsaa den ene af Fru »Mettes« Mænd.

Den anden maa, siden Cæcilie er Halvsøster til Jens Grim, være dennes Fader. Hvem dette var, opgives næppe nogensteds umiddelbart; to Ting kunne dog lede os paa Sporet, dels Jens Grim's Vaaben, dels at han ejede Hovedgaarden Tosterup i Ingelstad Herred⁸⁾. Nu kjende vi den foregaaende Ejer af denne Gaard, og han fører netop samme Vaaben som Jens Grim; her have vi da vistnok dennes Fader. Hin Person er Hr. Anders Jakobssøn,

¹⁾ Jahns Unionshistorie S. 477.

²⁾ Klevenfeldt under Bønde Thot.

³⁾ 1412, Ældste Archivregistr., IV, 24—25.

⁴⁾ Bidrag till Hallands hist. I, 100.

⁵⁾ Pergamentsbrev af 15. Juli 1426 (Svenske Rigsarkiv). Styffe (Skandinavien S. 40, jvfr. S. 67) tænker paa Svoger.

⁶⁾ Univ.-Bibl., Arnemagnæanske Diplomsaml. Fasc. 42, n. 8.

⁷⁾ Danske Herold n. 595 (ex. orig. Eske Bilde).

⁸⁾ Niels Avessøn var Broder til Bisp Johan Avessøn af Odense, efter hvis Død (1420) Bønde Thot og Anders Nielssen af Dronningholm ogsaa optræde som nærmeste Arvinger (SRD. VII, 233—34).

⁹⁾ Styffe, Skandinavien S. 67.

der jævnsides Tuve Galen spiller den mest fremragende Rolle blandt Skaanes Adel i Valdemar Atterdags senere og Kong Olufs første Aar¹⁾. Han nævnes endnu i Novbr. 1380 under den skaanske Landefred og optræder Aaret efter som Forlover for én af sine Landsmænd, der havde forøvet Sørøveri mod Hanseaterne²⁾. Dermed forsvinder han, og efter hans fremragende Stilling tør man nok fra hans Ikke-nævnelse slutte til, at han er død snart efter³⁾. Hans Enke har da ægtet Hr. Niels Avessøu og født ham Datteren Cæcilie, der godt kan have været giftefærdig i det femtende Aarhundredes første Aarti.

Det er saaledes lykkedes at paavise to Ægtemænd for den ofte nævnte Fru »Mette«; begge afvige fra Stamtavlernes Opgivelse, men disse have derimod Ret i at kalde Fruen Mette. Som Hr. Anders Jakobssøns Hustru nævnes nemlig i Aaret 1374 Fru »Merde«⁴⁾ eller Margrethe, og denne Dame skal det altsaa være, der senere har ægtet Niels Avessøn med Ibskallen. Om Margrethe, som Stamtavlerne ville, var en Gjø, kan ikke ligefrem modbevises; hvor lidt man tør stole paa Angivelsen, fremgaar dog deraf, at Stamtavlerne som hendes eneste Broder anføre Niels Siverdssøn af Aarsmarke, der sikkert ikke var en Gjø. Han kaldes virkelig til Aarsmarke 1389 og optræder 1400—1408 som Ridder, men hans Vaaben er lig med eller ligner i høj Grad Familien Grubendals⁵⁾.

¹⁾ Næsten overalt kaldes denne Anders Jakobssøn en Lunge, hvad hans Vaaben (Herolden n. 5) dog gjør aldeles urimeligt. Det beror paa en Sammenblanding med den lidt yngre Anders Jakobssøn Lunge af Egede, fra hvem han dog er adskilt i Registret til Ældste Archivregistraturer. Jvfr. Barner, Familien Rosenkrantz I, 63 og Diplom. S. 14.

²⁾ Suhm XIV. 519; Hanserecesse II, n. 340 § 3.

³⁾ Naar denne Mand bliver Fader til Jens Grim, er der det mærkelige, at der da ved Aar 1400 maa have levet 2 Mænd i Skaane, som begge hed Jens Anderssøn Grim. En saadan nævnes nemlig 1402 (Svenskt Diplom. från 1401 n. 255—56) som Søn af Anders Mortenssøn kaldet Pæp, og da han fører samme Vaaben som denne (3 Soblade), maa han være forskjellig fra den ovenomtalte Jens Grim, skjønt han ogsaa staar i Forbindelse med en Hovedgaard af Navn lignende dennes, nemlig Tostarp i Harjager Herred. Man bliver lidt underlig ved disse Ligheder, men en Søn af Anders Pæp kan umulig have været Halvbroder til Niels Avessøns Datter, thi disse to Fædre levede aldeles samtidig. Den eneste Mulighed til at faa de to Personer gjorte til én, synes at være at lade »Søn af Anders Pæp« betegne Svigersøn, og tro, at Svigersønnen en Tid har brugt Svigerfaderens Vaaben. Dette er dog meget usandsynligt; Jens Grims Hustru var ogsaa en Katherine Rud (Barner, Fam. Rosenkrantz I, Diplom. S. 118).

⁴⁾ Ældste Archivreg. I, 158.

⁵⁾ Klevenfeldt under Grubendal og i Herolden n. 272.

Da Fru Mette saaledes har faaet det Antal Ægteherrer, som Stamtavlerne vilde give hende, kan hun vel lade sig nøje¹⁾; paa Erik Valdemarssøn maa hun i alt Fald finde sig i at give Afkald. Den danske Erik, Søn af Valdemar Atterdag og Tovelille, er naturligvis rent mythisk, saa vist som Tovelille tilhører en ældre Valdemar; naar Fru Cæcilie gjøres til hans Datter, var hun, som vi have set, i Virkeligheden en Datter af Niels Avessøn; naar hans anden Datter angives at være Fru Botilde, gift med Lavrids Jenssøn af Orebygaard²⁾, er denne Botildes Fader Erik Sjællandsfar³⁾. Den svenske Erik Valdemarssøn er derimod vel bekjendt, og han kaster tillige lidt Lys over, hvorledes hin Søn af Kong Valdemar kan være frembragt. Den svenske Kong Valdemar Birgerssøn havde med sin Hustru, Erik Plovpenning's Datter Sofie, en Søn, Erik Valdemarssøn, der optræder i Danmark 1327 med Krav paa Arv efter Moderen. Hans Søn Valdemar havde atter en Søn Erik, der døde Aar 1400⁴⁾; alle disse Mænd førte i deres Segl de kongelige danske Leopard⁵⁾. Med Fru Mette kan imidlertid hverken den ældre eller den yngre Erik Valdemarssøn komme i Forbindelse; den ældre er for gammel; den yngre levede samtidig med Fru Mettes to Mænd, døde vistnok før den sidste af disse og efterlod sig en Enke ved Navn Ermegard⁶⁾.

Ogsaa dette skandinaviske Giftermaal maa altsaa udgaa, om man vil, et lille Resultat af en vidtløftig Udvikling. Hele Forholdet har dog sin Interesse som Exempel paa, hvad Slægtbøgerne og de af dem afledte Stamtavler kunne lave sammen; vi øjne i det mindste de fleste af de Momenter, der have gjort sig gjældende. Fru Mettes Datter kalder sig »Niklesdatter;« hendes Broder hedder Jens Grim; facit: Fru Mette gift med Niels Grim. Fru Mettes Efterkommere have nogen Ret til Dronningholm; altsaa hedder Erik Valdemarssøn til Dronningholm. Denne Erik fører det danske

1) Becker (Danske Herregaarde, Krenkerup) har i øvrigt tildelt Fru Mette en tredje Ægtemand, Jens Olufssøn af Hesle. Identiteten mellem dennes Hustru og vor Frue har dog vist intet for sig, og efter Eline Gjø i hendes Jordebog (Fol. 32) var Jens Olufssøns Hustru ingen Gjø, men kun i første Ægteskab gift med Oluf Axelssøn Gjø.

2) Nye danske Mag. II, 342.

3) Brev af 26. Decbr. 1394 (Geh. Ark., Voldborg Hrd. n. 116).

4) Smlgn. Königsfeldt, De nordiske Kongeslægter S. 167.

5) Hildebrand, Svenska sigiller I, Ser. 3, n. 593: Erik Valdemarssøn den yngre: Svenske Riksarch. Perg. n. 2379.

6) Svenskt Diplom. från 1401, n. 171 (1402).

Kongevaaben; hans Farfader omtales som Ætling af det danske Kongehus; facit: en Erik, der er uægte Søn af Valdemar Atterdag. — Ja alle disse Raisonnementer lyde utrolig for vore Øren, men er det dog ikke saadanne, der have medvirket til at opstille hine urigtige Slægtskabsforbindelser?

I de tre Tilfælde, vi her have undersøgt, har det vist sig, at Stamtavlerne kun med Urette have opført skandinaviske Ægteskaber, og ved samme Lejlighed have vi faaet et Indblik i, hvor lidet tilforladelige disse Stamtavler i det hele ere for det fjortende Aarhundredes Vedkommende. Dette maa trøste os, naar vi hist og her finde Opgivelser om Giftermaal mellem Danske og Svenske, uden at det er os muligt at modbevise dem, af den simple Grund nemlig, at hverken Mand eller Kone fremtræde i sikre historiske Kilder. Saaledes skal Gjøernes Stamfader, Peder Gjø til Engelsted efter Slægtebøgerne have været gift med en svensk Dame, Anna Bjelke. Have disse Personer nogensinde existeret? Jeg véd det ikke, men efter det Kjendskab vi have faaet til saakaldte Gjører et Par Slægtled længere nede i Tiden, turde der ikke være megen Grund til her at fæste Lid til Stamtavlerne. Den Art Tilfælde fristes man ikke til at dvæle ved, og jeg skal her endnu kun fremdrage et Exempel, hvorved man vel ikke kan faa Klarhed over, om det formentlige svenske Ægteskab har fundet Sted eller ej, men til Gjængjæld kan klare nogle ret udviklede Familieforhold.

Det skandinaviske Giftermaal, jeg tænker paa, forekommer i Slægten Due, idet Jens Due siges at have været gift med Margrethe Bondesdatter fra Sverige. Den i Historien mest bekjendte Jens Due er den Mand, der spiller en betydelig Rolle i Dronning Margrethes Tid og som Erik af Pommerns Hofmester længe indtog den højeste Stilling i Riget. Efter de fleste Genealoger var det dog ikke ham, der var gift med den svenske Dame, derimod hans Bedstefader. Hofmesterens Fader angives at hedde Bonde Due, og denne skal igjen have været en Søn af Jens Pederssøn Due.

De fleste Duer føre i deres Segl en Due; en Undtagelse danner kun Peder Mortenssøn Due, der i Aaret 1364 pantsatte Valdemar Atterdag sin Gaard Favrhølm i Sjælland¹⁾. Den første af Slægten, der har ført Duen, er Niels Johanssøn Due, der 1340 var Kannik

¹⁾ Ældste Archivreg. I, 149; Orig. med Segl i Geh. Ark., Favrhølm n. 14.

i Roskilde og døde som Degn her i 1380¹⁾. Medens Slægtskabet mellem denne og de senere Duer ikke kan paavises, tør han muligvis sættes i Forbindelse med en Bo Due, der i 1297 var Borger i Holbæk og gift med Cæcilie, Enke efter Adelsmanden

Jens Nielssøn, kaldet Due 1363, 1365²⁾

		Tyge Jenssøn, kaldet Vispe ³⁾ af Tessebølle g. m. Cæcilie.		Bonde Jenssøn ⁸⁾ g. m. . . . . Nielsdatter ⁹⁾	
Jens Due ⁴⁾ † 1383.	Peder Due ⁶⁾ Kannik i Lund.	Bo Tygessøn ⁶⁾ kaldet Dyre g. m. Sigrid Udormsdatter.	Oluf Tyges- søn, kaldet Lunge ⁷⁾ , af Attorp.	Jens Bondes- søn ¹⁰⁾ kaldet Due, Rigens Hofmester.	Margrethe Bondesdatter ¹¹⁾ g. m. Jakob Axelssøn (Thor) af Sytorp.

- ¹⁾ Klevenfeldt; SRD. I, 314. I Adelslexikon kaldes han urigtig: Johannes Nicolai; jvfr. Suhm XIII, 89.
- ²⁾ Skjøder Valdemar Atterdag to Hovedgaarde i Skaane (Ældste Archivreg. I, 156—57).
- ³⁾ Medbesegler Breve af Oluf Lunge de Mosa ¹³/₁₁ 1381 og Tuve Knudssøn ³/₂ 1382 (Geh. Ark., Vester Flakkebjerg Hrd. n. 82 og Tudse Hrd. n. 91); Seglet borte. 1397 ²⁰/₇ skjænker han Gods til Lunde Kirke for sin og Hustru Cæcilies Sjæl (Lundebogen): Brevet medbesegles af hans Sønner: Kanniken Peder Due, Oluf Lunge og Bo Dyre.
- ⁴⁾ SRD. III, 555. Slægtskabet, se næste Anmærkning; hans Segl under et Brev i Schweriner Arkivet omtales af Styffe (Bidrag till Skand. hist. I, n. 71), der dog ikke beskriver Vaabenet.
- ⁵⁾ Stifter Aartid for Broderen Johannes Due med Samtykke af Faderen Tyge Vispe 1395 (Svenska Riksarch. Perg. n. 2756). Fører Duen 1399 (Barner, Fam. Rosenkrantz I, Dipl. S. 36) og 1416 (Langebeks Sigilsamling, Fase 6).
- ⁶⁾ Kaldes Tygessøn af Datteren Cæcilie ¹⁵/₂ 1435 (Diplomat. i Geh. Ark), jvfr. Anm. 3; fører Duen (Svenskt Diplom. från 1401, n. 357 o. fl. St.). Om hans svenske Hustru se 9 Marts 1418 (Afskrift i B. E. Hildebrands Saml. til det svenske Diplomatarium) o. fl. Breve.
- ⁷⁾ Oluf Tygessøn k. Lunge af Attorp, Væbner 1397 (Suhm. XIV, 421); fører Duen (Klevenfeldt; Lunge). Slægtskabet se Anm. 3.
- ⁸⁾ Nævnes i Ældste Archivreg. III, 322.
- ⁹⁾ Jens Due taler 1395 om sin Morbroder Peder Due (Molbech og Petersen, Danske Diplomer n. 28); denne er Peder Nielssøn af Hamundahøg (Styffe, Skandinavien S. 67).
- ¹⁰⁾ Med Navnet Jens Bondesøn Due kaldes han kun én Gang (Ældste Archivreg. III, 321), men det da erhvervede Gods i Kongsted overlades 1395 af Ridderen Jens Due til Bisp Peder i Roskilde (smstds. S. 320—21, jvfr. SRD, VII, 126—27), saaledes at Identiteten er sikker.
- ¹¹⁾ Gravsten i Ystad (Styffe, Skandinavien S. 65) jvfr. Svenska Rigsarch. Perg. n. 2361. Jakob Axelssøn har vel arvet Gaarden Siøtorp efter sin Hustrus Morbroder, Peder Due (Anm. 9); denne kaldes: »de Sythorp« i et Brev af ⁸/₇ 1381 (Lundebogen).

Benedikt Jonsson. Denne havde nemlig 3 Børn, hvoraf den ældste hed Johannes¹⁾, og i ham have vi maaske Faderen til Kanniken i Roskilde. Fra Midten af det fjortende Aarhundrede synes Dueættens Stamtavle med stor Sandsynlighed at kunne opstilles som her ligeoverfor (S. 38).

Meget tvivlsomt i denne Ættetavle er Jens Nielssøns Stilling som Stamfader; ret sandsynligt er det derimod, at Tyge Jenssøn og Bonde Jenssøn, hvis Børn førte samme Vaaben og Tilnavn, vare Brødre; begge vare de ogsaa Godsejere i det sydøstlige Sjælland²⁾. Resten kan vel betragtes som sikret ved de i Anmærkningerne anførte Kildesteder.

Som Stamtavlen viser, er det ikke lykkedes mig at finde Navnet paa Jens Dues formentlig svenske Bedstemoder, heller ikke, hvad der er mærkeligere, paa hans egen Hustru. Dette skandinaviske Ægteskab maa derfor staa hen; meget rimeligt er det dog kun Fornavnet Bonde, der har ført Genealogen til at tænke paa den svenske Slægt af dette Navn. Til Trods for denne Mangel vil den her opstillede Stamtavle dog have sin Interesse, bl. a. ved at vise, hvorledes Medlemmer af samme Slægt samtidig føre fire Tilnavne: Due, Vispe, Dyre og Lunge!

Endnu skal jeg nævne Ind- eller Udvandringsfortællingerne ved nogle Adelsslægter. Den skaanske Adelsslægt Hak siges saaledes at nedstamme fra den svenske Kong Sverker; den svenske Slægt Banèr angives at være indvandret fra Skaane, hvor den skal have ejet Gaarden »Øllinge«. Jeg er imidlertid overbevist om, at vor kritiske Tid uden Betænkning vil henregne dette til Sagnenes, de usande Sagns Region, om det end kunde falde vanskelig nok at føre et udtømmende Modbevis mod hine Paastande. Alt i alt turde det være klart, at Slægtebøgernes og Stamtavlernes Opgivelser ikke bør kunne rokke det Resultat, som vi ere naaede til i den første Del af denne Undersøgelse, og som er støttet paa de samtidige og sikre Kilder.

¹⁾ SRD VI, 496.

²⁾ At Jens Due og Jakob Axelssøn medbesegle Brevet om Kanniken Peder Dues Messestiftelse 1395, forklares ogsaa let, naar der var Fætterskab mellem dem og Kanniken.